

Politički kontekst

Djetinjstvo predstavlja iskustvo u kojem rod ima važnu ulogu. Stoga potrebe i prava djevojčica zahtijevaju posebnu pozornost u okviru politika bitnih za djecu. Izloženost djevojčica i dječaka rodnim stereotipovima u medijima i obrazovanju te različito postupanje prema djevojčicama i dječacima pridonose stereotipnim odabirima u pogledu obrazovanja i profesionalnih karijera. Djevojčice su osjetljivije na rodno uvjetovano nasilje uključujući spolno zlostavljanje, pornografiju i trgovanje ljudima. Nedavno su se pojavili drugi oblici nasilja u kojima se upotrebljavaju nove tehnologije kako bi se doprlo do djece, osobito djevojčica, primjerice „cyber-bullying” odnosno elektroničko nasilje. Djevojčice iz udaljenih ruralnih područja, djevojčice s invaliditetom, djevojčice pripadnice romskog stanovništva i djevojčice u dječjim ustanovama i dalje se suočavaju s izazovima u pogledu pristupa zdravstvu, obrazovanju i socijalnim uslugama. Usto je u okviru prehrambenih navika, općeg i spolnog zdravlja vidljiva rodna dimenzija, a iskustvo djevojčica i dječaka u tom se pogledu razlikuje.

U okviru zaključaka Vijeća EU-a o izvješću slovenskog predsjedništva (2008.)

- smatra se da politike i predanost EU-a usmjerene na djecu nisu dovoljno rodno osjetljive;
- navodi se kako se posebna pozornost specifičnim pitanjima nepovoljnog položaja djevojčica posvećuje tek u manjem broju područja (npr. u određenim oblicima diskriminacije i nasilja, kao što je genitalno sakaćenje žena).

U okviru Plana Europske unije za prava djeteta (2011.)

- nastoji se potaknuti učinkovita provedba odredbi Povelje EU-a o temeljnim pravima koja se bavi pitanjem prava djece i odredbi UNCRC-a;
- predlaže se niz konkretnih mjera (npr. pravosuđe prilagođeno djeci, zaštita djece u ranjivim situacijama, borba protiv nasilja nad djecom na području EU-a i izvan njega).

U okviru direktiva Europskog parlamenta (2011. – 2012.)

- utvrđuje se da su djeca osobito izložena riziku od nasilja i nastoji se ojačati okvir za zaštitu žrtava (Direktiva 2011/36/EU o trgovanju ljudima, Direktiva 2011/92/EU o suzbijanju seksualnih kaznenih djela počinjenih protiv djece);

- ističe se da su potrebne specijalizirane službe za ranjive skupine (npr. za žene žrtve zlostavljanja i njihovu djecu) (Direktiva 2012/29/EU o žrtvama nasilja).

Savjetodavno izvješće Europskoj komisiji i Zaključci Vijeća EPSCO-a (2012.)

- bave se učincima gospodarske i financijske krize na djecu.

U preporuci Europske komisije (2013.)

- prepoznaje se povećan rizik od siromaštva i socijalne isključenosti za djecu;
- ističe se da bi ravnopravnost spolova i borba protiv diskriminacije na svim osnovama s kojom se suočavaju djeca trebala biti dio svih napora uloženi s ciljem rješavanja siromaštva djece i socijalne isključenosti;
- prepoznaju se djeca kao neovisni nositelji prava i poziva se na djelovanje usmjereno na pitanja koja se odnose na djecu (npr. smanjenje stopa ranog napuštanja obrazovanja) i na pitanje nasilja nad djecom.

Strateški ciljevi BPfA-e i pokazatelji EU-a

- L.1.** Suzbiti sve oblike diskriminacije djevojčica.
- L.2.** Suzbiti negativne kulturne stavove i prakse usmjerene na djevojčice.
- L.3.** Promicati i štititi prava djevojčica i podići svijest o njihovim potrebama i mogućnostima.
- L.4.** Suzbiti diskriminaciju djevojčica u području obrazovanja, razvoja vještina i obuke.
- L.5.** Suzbiti diskriminaciju djevojčica u području zdravlja i prehrane.
- L.6.** Suzbiti gospodarsko iskorištavanje dječjeg rada i zaštititi mlade djevojke na radu.
- L.7.** Iskorijeniti nasilje nad djevojčicama.
- L.8.** Promicati svijest djevojčica o društvenom, gospodarskom i političkom životu te njihovo sudjelovanje u navedenim sferama.
- L.9.** Ojačati ulogu obitelji u poboljšanju položaja djevojčica.

Tijekom 2008. godine, za vrijeme slovenskog predsjedništva EU-a, Vijeće je usuglasilo tri pokazatelja kojima se procjenjuju spolni odgoj, opseg negativne slike o sebi među djevojčicama i dječacima te relativna uspješnost djevojčica i dječaka u dobi od 15 godina u području matematike i znanosti, kao i prisutnost žena u visokom obrazovanju u studijskim grupama u kojima su obično nedovoljno zastupljene.

U bazi podataka „Žene i muškarci u EU-u – činjenice i brojeke” koju je razvio Europski institut za ravnopravnost spolova nalaze se najnoviji podaci i informacije o ovim indikatorima koji su dostupni na adresi <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

Zaključci na temelju podataka prikupljenih diljem EU-a

Premoščivanje razlika između spolova u pogledu uspješnosti u području matematike i znanstvene pismenosti

Zaključci istraživanja u okviru OECD-ova programa međunarodne procjene znanja i vještina učenika (PISA) za 2012. pokazuju da su rezultati koje djevojčice postižu u području matematike niži od rezultata koje postižu dječaci. Međutim, razlike između rezultata dječaka i djevojčica očigledno se smanjuju u usporedbi s 2009. godinom. U području znanosti razlike između rezultata djevojčica i dječaka manje su, a djevojčice su uspješnije u većini država članica.

Udio studentica u području odgojne i obrazovne znanosti tijekom 2006. godine bio je vrlo visok, a i dalje je takav i iznosi 77 % svih studenata/ica na razini EU-a tijekom 2012. godine.

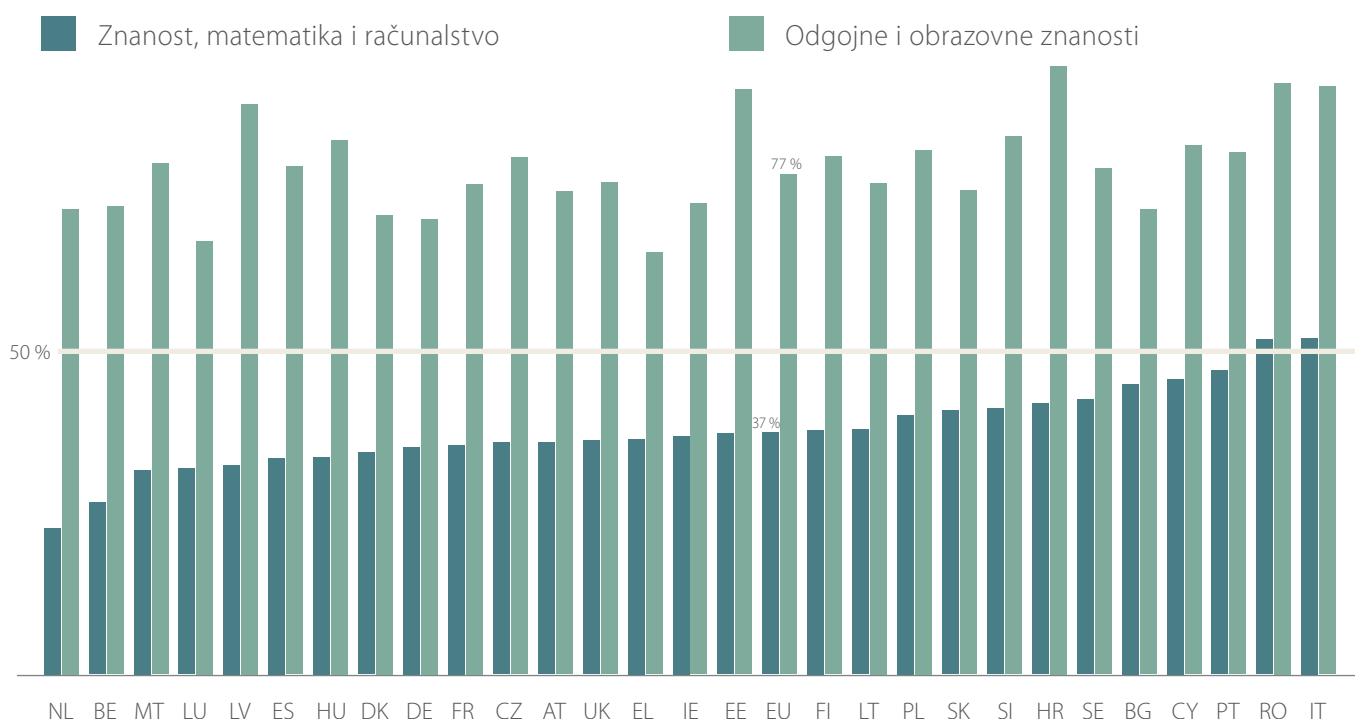
Najveća rodna neravnoteža pri kojoj se žene nalaze u nepovoljnijem položaju vidljiva je među studentima/cama u visokom obrazovanju u području znanosti, matematike i računalstva: tijekom 2012. godine djevojčice su činile manje od 50 % studenata/ica u većini država članica.

Spolni odgoj u EU-u razlikuje se, a najčešće je usmjeren na zdravlje

Spolni odgoj raznolik je u različitim državama članicama, a odnosi se na različite dobne skupine. Tijekom 2012. godine spolni odgoj nije bio obavezan u sedam država članica. Mnoge države članice pružaju spolni odgoj u ranoj dobi, dok ga tek malen broj pruža tijekom cjelokupnog školovanja.

Spolni odgoj u svim je državama članicama većinom usmjeren na pitanja kao što su kontracepcija, spolno prenosive infekcije i neplanirana trudnoća. U većini slučajeva u programima nije riječ o temama kao što su rodno uvjetovano nasilje, rodni stereotipovi u romantičnim odnosima, stigme povezane s HIV/AIDS-om i mladi pripadnici LGBT skupine. Nekoliko država članica provelo je politike kako bi se zajamčio pristup spolnom i reproduktivnom zdravlju i pravima za djevojčice.

POSTOTAK STUDENAT/ICA U TERCIJARNOM OBRAZOVANJU U ODNOSU NA UKUPAN BROJ STUDENATA/ICA, 2012.

Izvor: Eurostat, statistički podaci o obrazovanju

Djevojčice od najranije dobi imaju negativnu predodžbu o svojem tijelu

U okviru ankete o ponašanju u vezi sa zdravljem u djece školske dobi (HBSC) iz 2009./2010. u pogledu „društvenih odrednica zdravlja i blagostanja među mladim osobama“ pružaju se informacije o razvoju predodžbe o tijelu djevojčica i dječaka ispitivanjem djevojčica i dječaka o njihovu stvarnom indeksu tjelesne mase (ITM) i predodžbi koju imaju o vlastitu tijelu.

Tijekom 2010. godine broj djevojčica i dječaka koji je naveo da je „pomalo debeo“ ili „predebeo“ razlikovao se u različitim državama članicama, no općenito i tijekom određenog razdoblja veći je broj djevojčica naveo takve procjene. Ukupno 27 % djevojčica u dobi od 11 godina svoju je tjelesnu masu procijenilo prekomjernom u usporedbi s 22 % dječaka. Istodobno izračuni ITM-a pokazuju da za dječake (17 %) s medicinskog stajališta postoji veća vjerojatnost da u dobi od 11 godina imaju prekomjernu tjelesnu težinu ili da su pretili u usporedbi s djevojčicama (13 %).

Negativna slika o sebi koja je prisutna među djevojčicama s godinama se pogoršava, a najveća razina nezadovoljstva utvrđena je u dobi od 15 godina. Tijekom 2010. godine, među djecom u dobi od 15 godina, znatan udio djevojčica (40 %) smatrao je da ima prekomjernu tjelesnu težinu za razliku od dječaka (22 %). Posljedično tomu, zbog negativne predodžbe o svojim tijelima za djevojke postoji veća mogućnost za to da počnu s programima smanjenja tjelesne težine u vrlo ranoj dobi.

Udio djevojčica koje započinju s dijetama povećava se s dobi, dok se udio dječaka smanjuje.

Ta su ponašanja također posljedica rodni stereotipova i učinka medija na sliku koju djevojčice imaju o sebi tako što stigmatiziraju težinu i oblik tijela, što je aspekt koji se još ne razmatra u okviru trenutačnih pokazatelja.

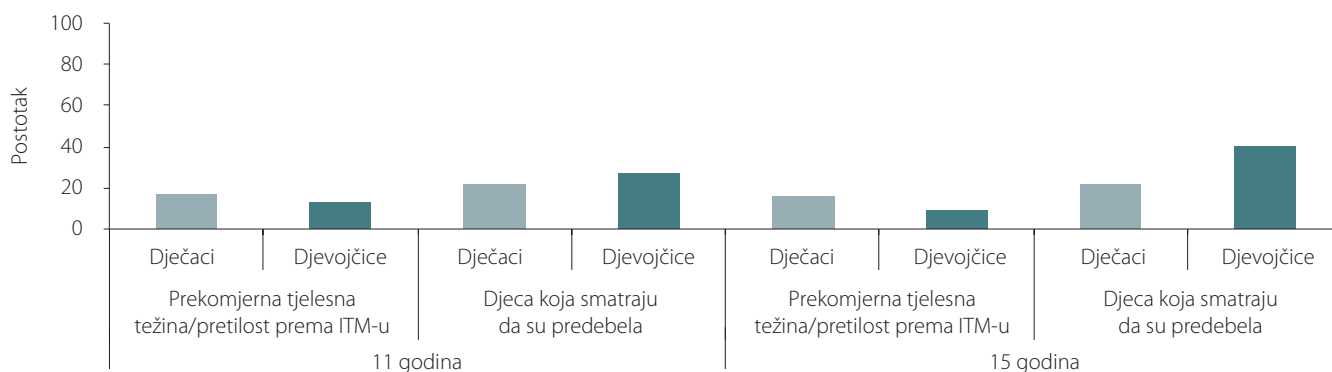
Rodni stereotipovi na različit način utječu na određene skupine djevojčica

Specifične situacije i izazovi s kojima se djevojčice romskog podrijetla suočavaju podliježu politikama i mjerama u nekoliko država članica u kojima postoje romske zajednice. Potrebno je riješiti pitanja kao što je rano napuštanje obrazovanja, niža razina obrazovanja i visoka stopa nepismenosti. Ista je pojava prisutna među djevojčicama s migrantskim podrijetlom ili onima koje potječu iz siromašnijih obitelji. Te djevojčice često rano napuštaju obrazovanje jer moraju prihvatiti slabo plaćen posao ili preuzeti brigu i obiteljske odgovornosti.

Novi oblici nasilja usmjereni na djevojčice

Nedavno su se pojavili drugi oblici nasilja u kojima se upotrebljavaju nove tehnologije kako bi se doprlo do djece, osobito djevojčica (npr. „cyber-bullying“ odnosno elektroničko nasilje). Pojedine države članice započele su s izmjenom svojih zakonodavstava kako bi osigurale da su djevojčice zaštićene od tog oblika psihološkog nasilja, osobito u dobi u kojoj ono može imati strašne posljedice na dobrobit djevojčica.

SLIKA O VLASTITOM TIJELU: NEZADOVOLJSTVO DJEVOJČICA I DJEČAKA SVOJIM TIJELIMA

Izvor: Anketa o ponašanju u vezi sa zdravljem u djece školske dobi (HBSC)

Korisne inicijative:

Pojedine države članice provele su intervencije povezane sa spolom kojima se djevojčice i dječake potiče na to da razmotre „netradicionalne“ studije i **profesionalne putove**. Austrija, Njemačka i Nizozemska jednom godišnje održavaju „Dane djevojčica“, Cipar, Danska i Poljska izvješćuju o sličnim mjerama, kao što je kampanja „Djevojčice inženjerke“ u Poljskoj, a u Estoniji postoje dani karijere za djevojčice (i dječake), potpora i obuka kako bi se djevojčice i dječake potaknulo na odabir netradicionalnih profesionalnih putova te nekoliko obuka za osnaživanje (UNECE, 2014.).

Pojedine države članice spomenule su mjere usmjerene na djevojčice koje se suočavaju s posebnim oblicima diskriminacije. Rumunjska i Slovenija razvile su **programe za unapređenje pristupa obrazovanju** za djecu iz romskih zajednica.

Zdravstvena pitanja i rješavanje pitanja nasilja nad djevojkama zabilježena su u okviru inicijativa u izvješćima UNECE-a. Portugal, Mađarska i Danska uvele su cijepljenje protiv humanih papiloma virusa (HPV) za adolescentice, dok se u Hrvatskoj u okviru programa za borbu i prevenciju spolno prenosivih bolesti nude posebne smjernice o HPV-u za djevojčice i roditelje. Austrija i Mađarska istaknule su interes za usmjeravanje resursa na ranjivije skupine djevojkama: Austrija financira službe za hitnu potporu „za žene i mlade djevojke koje su izložene riziku od toga da postanu žrtve prisilnog braka ili koje su žrtve prisilnog braka“, a Mađarska vodi program uključenosti za adolescentice koje se smatraju „ranjivima s nekoliko gledišta“, kao što su mlade majke i korisnice droga.

POBOLJŠANJA I PREPREKE U PODRUČJU L: DJEVOJČICE

POBOLJŠANJA

- Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) razvila je standarde koji čine čvrstu osnovu za provedbu smjernica o spolnom i građanskom odgoju za države članice.
- Smanjuje se razlika između rezultata djevojčica i dječaka u području matematike.
- Djevojčice postižu dobre rezultate u području znanosti (te su u većini slučajeva uspješnije od dječaka).

PREPREKE

- Spolni odgoj uvelike se razlikuje u EU-u, a većinom je usmjeren na zdravstvena pitanja.
- Djevojčice su mnogo sklonije stvaranju pogrešnog dojma o tome da imaju prekomjernu tjelesnu težinu što može ugroziti njihovo zdravlje.
- Djevojčice su nedovoljno zastupljene u području znanosti, matematike i računalstva u školama, kao i u visokom obrazovanju.
- Djevojčice su i dalje mnogo sklonije odabiru karijera u području odgojnih i obrazovnih znanosti.

Put prema naprijed za EU

- Perspektiva prema djevojkama zahtijeva holistički pristup kojim se obuhvaćaju ostala područja BPfA-e (npr. zdravlje, obrazovanje, siromaštvo, mediji).
- Napredak u uspješnosti djevojčica u području matematike i znanosti mora se ojačati postizanjem rodno uravnoteženije zastupljenosti na višim razinama studija u području znanosti, matematike i računalstva.
- Potreban je više holistički pristup spolnom odgoju kojim se usredotočenost proširuje na učinak normi, stavova i stereotipova te promicanje odnosa u kojima je vidljiva ravnopravnost spolova.
- Ispravnu predodžbu o tijelu i mjere kojima se rješava slika koju djevojčice imaju o sebi potrebno je ojačati od rane dobi, uključujući norme, stavove i stereotipove.
- Potrebne su mjere za rješavanje oblika nasilja u kojima se upotrebljavaju nove tehnologije (npr. „cyber-bullying“ odnosno elektroničko nasilje).

Europski institut za ravnopravnost spolova (EIGE)

Europski institut za ravnopravnost spolova je centar znanja o ravnopravnosti spolova Europske unije. EIGE pruža podršku kreatorima politika i svim relevantnim institucijama u njihovim nastojanjima da ravnopravnost između žena i muškaraca postane stvarnost za sve Europljane i šire tako što im pruža konkretnu stručnu podršku i uvid u usporedive i pouzdane podatke o rodnoj ravnopravnosti u Europi.

Više informacija dostupno je na <http://eige.europa.eu/>

Informacijski dokumentacijski centar (RDC) pri Europskom institutu za ravnopravnost spolova je inovativno i praktično oruđe razvijeno s ciljem pružanja pomoći u lociranju ključnih izvora o ravnopravnosti spolova, omogućavanja razmjene znanja među onima koje zanimaju politike za ravnopravnost spolova, i s ciljem kreiranja virtualnog prostora za razgovor i diskusiju.

Više informacija dostupno je na <http://eige.europa.eu/rdc>

Kontakt:

Europski institut za ravnopravnost spolova
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITVA
Tel. +370 5 215 7444, Tel. +370 5 215 7400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9218-563-3

doi:10.1017/9789292185633

MH-04-15-022-DE-N